

УДК 811.161.2'373.7:801

DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2659.2021.30.2>

Наталія Вербич, канд. філол. наук, ст. наук. співроб.

ORCID: 0000-0003-3373-6332

e-mail: nataljaverbich@ukr.net

Інститут української мови НАН України, Київ, Україна

ЯДЕРНІ КОМПОНЕНТИ В ІНТОНАЦІЙНІЙ СТРУКТУРІ ТЕКСТУ

Представлено результати експериментального вивчення просодії в українській мові. Описано значущість інтонації як важливого фактора впливу на аудиторію в усному мовленні. Установлено можливості функціонування інтонаційних засобів у сучасному публічному виступі. Об'єктом аналізу є особливості просодичного виокремлення ядерних компонентів тексту. Актуальність дослідження категорії виділення зумовлена тенденціями розвитку експериментальної фонетики, зокрема переміщенням акценту з опису інтонації фрази на аналіз прагматичного й текстотвірного аспектів функціонування інтонації. У різних мовах наявний обмежений набір інтонаційних форм, за допомогою яких здійснюється вираження окремих інтонаційних значень, зокрема завершеності, незавершеності, емоційності, виділення. Кожне з цих значень має свою специфічну інтонаційну форму, протиставлену за акустичними характеристиками іншим інтонаційним формам. На матеріалі наукової доповіді встановлено середнє значення темпу мовлення, середню тривалість фраз, пауз, схарактеризовано частоту основного тону, термінальний тон та інтенсивність. З'ясовано, що найактивніші ознаки виділення – наголос і посилення гучності, на другому місці – зміни темпу мовлення (його уповільнення, дещо розтягнена вимова) і паузація. Виявлено різні комбінації просодичних параметрів в акцентному виділенні семантичного центру фрази. Для реалізації своєї мети – ефективно вплинути на слухачів, – мовець може використовувати як максимальні значення (наприклад, максимальні частотні інтервали на ядерних складах, значне уповільнення темпу на виділених сегментах фрази, максимальну середньоскладову тривалість), так і мінімальні значення (найменший рівень інтонаційного контуру, мінімальну гучність, тривалість тощо). Посвідчення або контрастне співвідношення максимальних і мінімальних значень окремих просодичних ознак на певних сегментах усного тексту сприяє оптимізації мовленнєвого впливу. Категорія інтонаційного виділення виявляється в контрастному, порівняно з фоном, інтонаційному маркуванні ядерних компонентів, у їхній актуалізації та встановленні взаємозв'язків між ними.

Ключові слова: семантичний центр фрази (ключове слово), просодія, темп, інтенсивність, частота основного тону.

Вступ. Серед функцій інтонації в реалізації тексту як цілого виділяють три основні: 1) організація – організовує текст як мовне явище; 2) структурування – членує і зв'язує текст; 3) контекстуальна – виражається у смисловому членуванні тексту. Крім цього, інтонація співвідносить окремі текст із текстами певного жанру та стилю; поєднує смислові відрізки тексту; виступає засобом міжфразового зв'язку; виконує функцію впливу на слухача; є маркером потенційної семантики тексту й текстових одиниць; виділяє за ступенем важливості та інформативності відрізки тексту стосовно його головної ідеї тощо. Отже, інтонація як варіативність тональних, динамічних і темпоральних характеристик мовлення реалізує, з одного боку, категорію зв'язності усного тексту, а з другого – виконує функцію членування мовленнєвого відрізка на окремі фрагменти й об'єднує їх у єдине ціле. Цілісність усного тексту забезпечує також інтонаційне виділення (підкреслення) ядерних компонентів – логічно чи комунікативно вагомих слів, словосполук, фраз. У лінгвістичній літературі такі елементи називають ще "контекстні об'єднувачі" (А. Т. Новиков), "опорні елементи" (В. В. Одинцов), "змістові кванти" (Т. М. Ніколаєва), "тематичні ключові слова" (І. В. Арнольд), "ключові слова" (М. П. Дворжецька), "актуалізовані елементи висловлення" (А. Й. Багмут), "ядерна рематична синтагма" (М. В. Голощапова) тощо.

Методологія дослідження. Актуальність дослідження категорії виділення зумовлена тенденціями розвитку експериментальної фонетики, зокрема переміщенням акценту з опису інтонації фрази на аналіз прагматичного й текстотвірного аспектів функціонування інтонації (див. докладніше [3]). Установлено, що в різних мовах наявний обмежений набір інтонаційних форм, за допомогою яких здійснюється вираження окремих інтонаційних значень, зокрема завершеності, незавершеності, емоційності, виділення. Кожне з цих значень має свою специфічну інтонаційну форму протиставлену за акустичними характеристиками іншим інтонаційним формам.

Мета нашої розвідки – аналіз інтонаційної категорії виділення як засобу реалізації логічної структури усного публічного мовлення. Щоб виявити особливості просодичного виділення семантичного центру висловлення,

ми порівняли інтонацію фонових і ядерних (ключових) елементів тексту.

Матеріал для аналізу – наукові доповіді, виголошені на конференціях, присвячених питанням культури української мови, і виступи провідних науковців Інституту української мови на Раді молодих учених цієї установи.

Результати дослідження. За результатами слухового аналізу було виявлено компоненти, які беруть участь у виділенні семантичного центру фрази. Найактивнішими ознаками виділення, на думку аудиторів, є наголос і посилення гучності, на другому місці – зміни темпу мовлення (його уповільнення, дещо розтягнена вимова) і виділення за допомогою пауз. Зазначені компоненти діють переважно не відокремлено, а в певних комбінаціях (найчастіше: наголос – гучність – темп, наголос – гучність – паузація).

У фонових висловлюваннях семантичний центр фіксуємо на початку, усередині або в кінці фрази. Зазвичай у науковій доповіді кожна синтагма має одну інтонаційну вершину, чітко виділену одним найсильнішим для цієї синтагми наголосом, навіть у тому випадку, коли синтагми довгі або дуже довгі. Водночас для досліджуваних текстів характерний нерівномірний розподіл наголосів за ступенем виділення: одні фрази мовці вимовляють із частими, сильними наголосами, інші – із наголосами меншої сили, із більшими інтервалами між виділеними складами.

У ключових фразах спостерігаємо збільшення кількості виділених просодичними засобами інформаційних центрів. Просодична виділеність синтагм утворює особливу ритмічну структуру тексту, орієнтовану на смислову та просодичну актуалізацію максимальної кількості номінативних одиниць. Характерна ознака ритмічності – чергування синтагм із різною кількістю наголошених складів у межах фрази. Крім цього, відзначаємо наявність контрасту між синтагматичними й логічними наголосами за ступенем виділення, а також регулярну появу сильних логічних наголосів у текстах. Порівняння даних про місце слова, виділеного логічним наголосом, у фразі (синтагмі) засвідчує, що в ключових фразах таке слово найчастіше є останнім словом синтагми (42 %) або виокремлене в окрему синтагму (33 %). Певна стабільність розташування акцентно виділеного слова зумовлює і

стабільність позиції наголошеного складу – це найчастіше другий (34 %) або третій (25 %) склад синтагми: *Наше / як мені здається завдання / полягає в тому щоб / своєю працею / своїм розумом / своєю діяльністю / звеличувати рідний народ / піднімати / розвивати його культуру / піднісати на рівень / світової / культури* (диктор Ш); *Любів / до своєї рідної мови / може нас сповнювати / вірою / оптимізмом / а в декого вона навпаки викликає якісь / песимістичні нотки* (диктор Г).

Гучність є одним із найяскравіше виражених інтонаційних засобів, її досить чітко визначають усі аудиторії як під час ізольованого прослуховування фраз, так і під час прослуховування тексту. Результати узагальненого слухового аналізу, що мовці виголошують тексти голосно, виразно, чітко. Тихе й нечітке мовлення загалом нехарактерне для наукових публічних виступів. У досліджуваних доповідях зафіксоване послідовне збільшення гучності на висловленнях, що схарактеризовано як ядерні. Крім цього, спостерігаємо послідовне зменшення ступеня гучності на фразах, попередніх до ключових.

Традиційно визнаною ритмоутворювальною одиницею є синтагма, в оформленні якої бере участь увесь комплекс суперсегментних засобів: рух тону (інтонаційний контур), паузи, наголоси [4, с. 6]. Синтагматичне членування будь-якого звукового тексту залежить від семантично-сислової єдності сполучуваних елементів, але саме інтонаційне об'єднання дає змогу слухачеві сприймати їхню певну значеннєву цілісність, краще зрозуміти текст.

У науковій доповіді кількість слів у синтагмах варіює від 1 до 9. Середня довжина синтагми в мовцях становить: диктор Б – 3 слова, диктор Г – 2,6 слова, диктор Ш – 2,7 слова. Спостерігаємо повторюваність однотипних синтагм у фонових фразах: *Так от / перекладати / з однієї мови / через ще одну / це звичайно збіднює якість / як оригіналу / так і перекладу* // 1-1-2-2-4-2-2 (диктор Ш); *У нас ведуть / синтаксис складного речення / якимось там простого речення / все це дуже добре / але важливіше був би / спеціальний семінар / присвячений питанням культури мови* // 2-3-4-3-4-2-4 (диктор Б).

У ключових фразах відзначаємо зменшення довжини синтагм за кількістю слів, до того ж фіксуємо майже однакові показники в різних мовців: Б – 2,5 слова, Г – 2,3 слова, Ш – 2,4 слова. Найдовша синтагма в досліджуваних текстах має 6 слів. Переважають у таких фразах одно- і двослівні синтагми, не трапляються дуже довгі синтагми (від 8 слів); крім цього, спостерігаємо членування фраз на синтагми різної довжини, що є засобом виразності звукового підготовленого тексту: *І ми повинні боротися за те / щоб обидві мови були не зіпсовані / і звучали / красиво й правильно / бо обидві вони достойні того щоб ми їх берегли* (диктор Б); *Виступи / товаришів / які прозвучали / вчора / і позавчора / свідчать / про те що люди які зібрались у цьому залі / не тільки з увагою сліdkують за кожним словом / але й глибоко переживають / кожну висловлену думку* (диктор Г).

Важливим структурним елементом інтонаційної організації усного виступу є ритм. Настроювання на певний ритм і його зміни в динаміці тексту не лише привертають увагу до промови, але є одним із найсильніших засобів впливу на слухачів [1; 2; 4]. Базовою одиницею опису ритмічної організації висловлення традиційно вважають акцентно-ритмічну структуру (АРС), а більшою комплексно-семантичною одиницею, у межах якої здійснюють аналіз мовленнєвого матеріалу, – синтагму як фонетичну єдність, що виражає єдине ціле в процесі мовлення-думки (за Л. Щербою). Схарактеризувавши основні АРФ, що їх утворює лінійна кількість наголошувань у кожній синтагмі, було встановлено відмінності в організації фонових і ядерних компонентів тексту.

У фонових фразах правильні АРФ (49 %) одного типу не трапляються поряд (окрім фігур висхідного типу, що

можуть бути представлені не більше ніж у двох сусідніх синтагмах). Неправильні АРФ (34 %) одного типу часто оформлюють сусідні синтагми. Синтагма, що містить виділене слово, зазвичай оформлена неправильно АРФ, частіше симетричною. Такий розподіл АРФ у текстах публічних виступів сприяє створенню специфічного лама-ного, непослідовного ритму. Але саме такий зубчастий ритмічний малюнок усуває монотонність, урізноманітнює характер викладу матеріалу.

Для ритмічної організації ключових фраз характерна змінність правильних АРФ різних типів у межах фрази. Спідні й висхідні фігури можуть повторюватися не більше ніж у двох синтагмах; якщо у фразі є неправильні АРФ, то зазвичай одного типу. Акцентно виділене слово здебільшого оформлене спадною АРФ. Ритмічність ядерних компонентів тексту посилюється не лише через збільшення однослівних і правильних фігур, а й через контрастне протиставлення з ритмічною організацією сусідніх фонових фраз. Установлено, що у фразах, які стоять поряд із ключовими, зменшується відсоток однослівних АРФ, але збільшується кількість неправильних фігур (особливо тих, що мають цілком неправильний, ламаний характер). По-іншому, ніж загалом у тексті, виглядає співвідношення різних типів правильних фігур. У виступах зменшується кількість фігур висхідного й рівномірного типів, натомість збільшується – спадного типу. На фоні непослідовного, лама-ного ритму таких фраз ритмічний малюнок наступних висловлень (ключових) – рівномірний, чіткий, послідовний.

На перцептивному рівні було виявлено таку характерну особливість часової організації проаналізованих текстів, як здатність її до варіювання. Загальний характер темпу публічного виступу середній (63 %) або дещо прискорений (29 %). У зв'язку з тим, що промовцеві постійно доводиться констатувати певні факти, аргументувати їх, пояснювати, темп його мовлення змінюється. Зміна темпу є засобом управління аудиторією, прийомом для активізації уваги слухачів. Надзвичайно вповільнений темп погано сприймається: тоді важко співвіднести головне й другорядне, з'ясувати, яка інформація, яка частина повідомлення містить основну думку виступу. Невмотивоване прискорення темпу промови зумовлює порушення норм вимови, особливо в галузі артикуляційного послаблення звуків, посилення асимілятивних явищ, редукцію голосних і приголосних у широкому розумінні цього слова – аж до повного випадіння окремих звуків і складів.

Темп ключових фраз зазвичай дещо вповільнений. Уповільнення мовлення досягається як через збільшення абсолютичних часових показників вимовлення, так і через протиставлення їх середнім темпом попередніх фраз. Пор., наприклад, відносна тривалість сусідніх фонових і ключових фраз [показники відносної тривалості ключових висловлень підкреслено]: 1,18 – 0,86 – 0,98 – 1,06 (диктор Б), 1,11 – 0,82 – 1,17 – 0,95 (диктор Г); 0,91 – 0,87 – 0,79 – 0,78 – 0,96 (диктор Ш); 1,03 – 0,81 – 0,89 – 1,05 (диктор С).

Важливим маркером ключового слова є виокремлення за допомогою пауз. Найчастіше таке слово виділене паузами з обох боків (33 %), рідше пауза як сигнал посилення уваги виступає після акцентно виділеного слова (23 %) або перед ним (19 %). Зазначмо, що паузи посилюють інтонаційно-сислову самостійність семантичного центру фрази. У фонових фразах виділення слів під логічним наголосом за допомогою пауз відбувається лише у 40 % випадків.

Спостереження за змінами кривої основного тону засвідчило певні відмінності в оформленні різних фраз. У текстах наукової доповіді не зафіксовано частого повторення однакових контурів у сусідніх синтагмах; поряд можуть траплятися висхідні і спадні криві, але обов'язково або різних типів, або ж вимовлені в межах різних тональних рівнів (див. рис. 1).

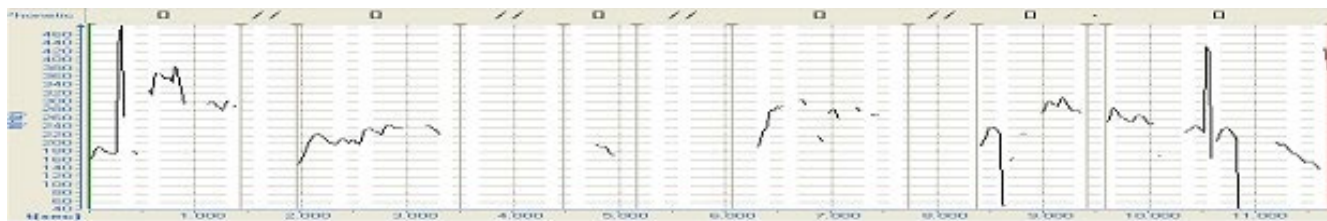

Рис. 1. Інтонаційний контур ключової фрази

Але товариші / мені здається / що / в деяких виступах / прозвучали / і нездорові тони // (диктор Г)

У фоновій фразі синтагма з виділеним словом може бути оформлена як простим (висхідним, спадним, висхідно-спадним), так і ускладненим (висхідно-спадно-висхідним, спадно-висхідно-спадним тощо) контурами. У ключових фразах контур у синтагмі, що є семантичним центром висловлення, найчастіше висхідно-спадний (50 %) або спадний (35 %).

Динаміка частотного діапазону фраз у надфразних єдностях представлена так: розширення частотного діапазону спостерігаємо в першій і ключових фразах, а звуження – у фонових. Синтагми в науковій доповіді здебільшого зреалізовані в середньому частотному діапазоні (65 % реалізацій), синтагми, вимовлені у вузькому діапазоні (25 %), переважно займають кінцеву позицію у

фразі. Перші синтагми фраз і синтагми, що містять слово, виділене логічним наголосом, звучать зазвичай у широкому діапазоні. У фонових фразах наголошений склад акцентно виділеного слова маркується середнім тональним рівнем.

У ключових фразах зміни частота основного тону (далі – ЧОТ) у межах синтагм відбуваються лише на середньому та високому рівнях. Наявність контрастних перепадів ЧОТ у середині синтагм і фрази в цілому дозволяє слухачам чітко відчутти ядро думки, а також має важливе значення для увиразнення певних моментів інформації.

У ключових фразах початкові ненаголошені склади мають вищий рівень, ніж такі ж склади у фонових фразах (табл. 1).

Таблиця 1

Середні значення ЧОТ у різних ділянках контуру (Гц)

Фраза	Передтакт		1-й наголошений склад		Головний наголошений склад		max ЧОТ		min ЧОТ	
	чол.	жін.	чол.	жін.	чол.	жін.	чол.	жін.	чол.	жін.
фонова	270	361	361	434	358	446	361	470	97	202
ключова	340	400	362	482	380	496	380	496	103	235

Для першого наголошеного складу характерне різке підвищення рівня звучання. Більшість таких складів реалізовано на високому тональному рівні; у 25 % випадків перший наголошений склад за ЧОТ максимальний у фразі. Найвищий тон є ознакою смислової незавершеності, певним актуалізатором уваги співрозмовника на такий мовленнєвий сегмент, і якому повинно реалізуватися смислове завершення думки [2, с. 86]. "Висхідно-спадний рух тону ... властивий фразам, які передають категоричне ствердження думки мовця; коли він наполягає на правильності своїх слів" [там само, с. 72].

Рух тону на головному наголошеному складі фонові фрази представлений двома видами: спадним – 62 % і висхідним – 38 %. Спостережено, що спадний характер тону на наголошеному складі смислового центру надає мовленню впевненості і значущості сказаного [1, с. 156]; висхідний тон є ознакою смислової незавершеності, певним актуалізатором уваги співрозмовника на такий мовленнєвий сегмент, і якому повинно реалізуватися смислове завершення думки [2, с. 86]. "Висхідно-спадний рух тону ... властивий фразам, які передають категоричне ствердження думки мовця; коли він наполягає на правильності своїх слів" [там само, с. 72].

У ключових висловленнях на ядрі переважає спадний і висхідно-спадний рух тону. Такі тони зазвичай повторюються в кількох сусідніх синтагмах у межах окремої фрази. Ця повторюваність створює послідовність синтагм з ідентичною інтонаційною структурою, що,

безперечно, ритмізує фрази. Інтервал наголошеного складу ядра в 60 % реалізацій ширший за інтервал наголошених складів корпусу, у 27 % випадків порівнювані показники однакові.

Відомо, що важливим інструментом створення експресії тексту є наявність тонального виділення складів. Спостережено, що у ключових фразах мовець часто використовує прийом, коли високий рівень тону виділеного слова досягається не лише абсолютною висотою тону, а й зниженням тону попереднього й наступного наголошених складів.

На підставі результатів аналізу ЧОТ можна зробити висновки про певні тенденції щодо місця реалізації частотного максимуму досліджуваних фраз. Так, у фонових фразах частотний пік характеризує 1-й наголошений склад фрази або 1-й наголошений склад другої синтагми (50 %) і головний наголошений склад (50 %). У ключових фразах висотно-тональний максимум реалізується лише на ядерному складі, незалежно від його місця у фразі.

У науковій доповіді максимальні показники ЧОТ різних фраз дуже рідко суттєво протиставлені один одному за частотним рівнем, часто спостерігаємо певну їхню повторюваність у кількох сусідніх фразах (рис. 2).

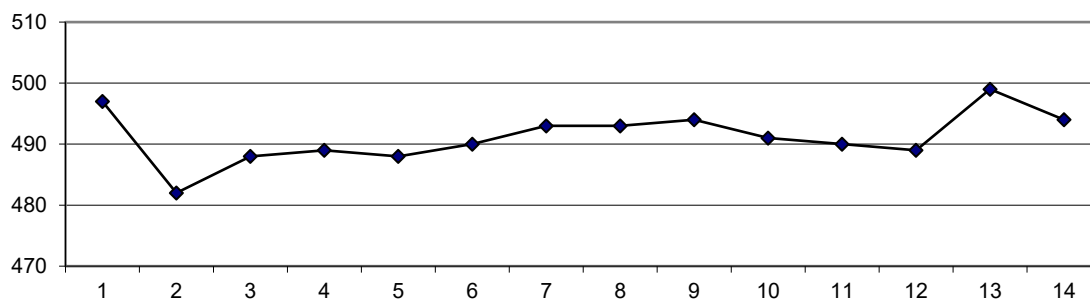

Рис. 2. Зміни максимальних значень ЧОТ (Гц) у науковій доповіді

Найбільше значення ЧОТ зафіксовано в першій фразі надфразної єдності. Помічено тенденцію до зменшення максимальних значень ЧОТ у фразах, що стоять перед ключовими. Максимальне значення ЧОТ ключових фраз (фраза 17) зазвичай більше, ніж показник першої фрази.

Аналіз значень максимумів ЧОТ і частотних рівнів фраз у різних позиціях у складі надфразної єдності засвідчив, що середнє максимальне значення і середній частотний рівень першої фрази перевищує (іноді суттєво) такі ж показники в інших фразах. Однак аналізовані величини ключових фраз вищі за значення, зафіксовані в першій фразі, і значно більші за такі ж показники в сусідніх фразах (пор. фрази 10–12 і ключову – 13).

Висновки. За результатами слухового аналізу виявлено складники інтонації, які беруть участь у виокремленні ядерних компонентів тексту (наголошеного складу акцентно виділеного слова; синтагми, що містить таке слово; фрази, що є семантичним центром тексту або його частини). Найактивнішими ознаками виділення, на думку аудиторів, є наголос, посилення гучності, зміни темпу мовлення (його уповільнення, дещо розтягнена вимова) і виділення за допомогою пауз.

Яскраве контрастне виділення семантичного центру фрази внаслідок дії низки просодичних ознак організовує мовленнєві одиниці, сприяє чіткому членуванню мовленнєвого потоку й разом із тим привертає увагу слухачів до найвагоміших слів, допомагає сприйняти зміст, підвищує емоційний вплив текстів.

Експериментально-фонетичне дослідження інтонації дає змогу виявити набір фонетичних засобів, які допомагають адекватній передачі змісту усного тексту та сприяють реалізації категорії виділення. Установлено, що це, зокрема, частотний діапазон, рівень, швидкість змін ЧОТ, темп, паузація, динамічний діапазон, локалізація елементів виділення.

Під час інструментального аналізу з'ясовано, що зазначені інтонаційні параметри перебувають у різних

комбінаторних співвідношеннях. Реалізувати свою мету – ефективно вплинути на слухачів – мовець може використовуючи як максимальні значення (наприклад, максимальні частотні інтервали на ядерних складах, значне уповільнення темпу на виділених сегментах фрази, максимальну середньоскладову тривалість), так і мінімальні значення (найменший рівень інтонаційного контуру, мінімальну гучність, тривалість тощо). Поєднання або контрастне співвідношення максимальних і мінімальних значень окремих просодичних ознак на певних сегментах усного тексту сприяє оптимізації мовленнєвого впливу. Категорія інтонаційного виділення виявляється в контрастному, порівняно з фоном, інтонаційному маркуванні ядерних компонентів, у їхній актуалізації та встановленні взаємозв'язків між ними.

Список використаної літератури

1. Багмут А. Й., Бровченко Т. О., Борисюк І. В., Олійник Г. П. Інтонаційна виразність звукового мовлення засобів масової комунікації. – Київ: Наукова думка, 1994. – 192 с.
2. Борисюк І. В. Форми і функції інтонації українського спонтанного мовлення. – Київ: Наукова думка, 1990. – 200 с.
3. Вербич Н. С. Напрямки дослідження інтонації // Українська мова. – 2006. – №1. – С. 82–89.
4. Иванова-Лукьянова Г. Н. Культура устной речи: Интонация, паузирование, логическое ударение, темп, ритм. – Москва: Флинта, Наука, 2000. – 200 с.

References

1. Bahmut, A. I., Brovchenko, T. O., Borysiuk, I. V., Oliinyk, H. P. (1994). *Intonatsiina vyraznist zvukovoho movlennia zasobiv masovoi komunikatsii* [Intonation expressiveness of sound speech of mass media]. Kyiv: Naukova dumka. (In Ukr.).
2. Borysiuk, I. V. (1990). *Formy i funktsii intonatsii ukrainskoho spontannoho movlennia* [Forms and functions of intonation of Ukrainian spontaneous speech]. Kyiv: Naukova dumka. (In Ukr.).
3. Verbych, N. S. (2006). *Napriamky doslidzhennia intonatsii* [Directions of intonation research]. *Ukrainska mova*, 1. pp. 82–89. (In Ukr.).
4. Ivanova-Luk'janova, G. N. (2000). *Kul'tura ustnoj rechi: Intonacija, pauzirovanie, logicheskoe udarenie, temp, ritm* [Oral culture: Intonation, pause, logical stress, tempo, rhythm]. Moskva: Flinta, Nauka. (In Russ.).

Надійшла до редколегії 10.03.21

Nataliia Verbych, PhD in Philology, Senior Researcher
ORCID: 0000-0003-3373-6332

e-mail: nataljaverbich@ukr.net

Institute of Ukrainian Language of National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

NUCLEAR COMPONENTS IN THE INTONATION STRUCTURE OF THE TEXT

The article presents the results of experimental study of prosody on the Ukrainian language. The significance of intonation as an important factor influencing the audience in oral speech is described. Possibilities of functioning of intonation means in modern public performance are established. The object of analysis is the peculiarities of prosodic separation of the nuclear components of the text. The relevance of the analysis of the category selection is due to the trends in the development of experimental phonetics, in particular the shift of emphasis from the description of the intonation of the phrase to the analysis of pragmatic and textual aspects of intonation. In different languages there is a restriction on the set of intonation forms for the expression of individual intonation meanings, in particular completeness, incompleteness, emphaticity, selection. Each meaning has its own specific intonation form as opposed to the acoustic characteristics of other intonation forms. The average value of the topic of speech, the average duration of phrases, pauses, the characteristic of the frequency of the fundamental tone, the terminal tone and the intensity are defined in the scientific report. Activity of prosodic parameters in the selection of semantic center of phrase is determined. To realize its goal – to effectively impact on the audience, the speaker may be using as a maximum value (for example, the maximum frequency spacing in the nuclear syllables, a significant slowdown on the allocated segments of the phrase, average duration of the phrase) and the minimum values (the lowest level of the intonation contour, the minimum volume, duration, etc). The combination or contrast ratio of the maximum and minimum values for individual prosodic features on certain segments of verbal text contributes to the optimization of speech impact. Category intonational allocation is evident in the contrasting intonational marking of nuclear components, in their actualization and establishing relationships between them.

Keywords: semantic center of the phrase (keyword), prosody, tempo, intensity, frequency.